

Datum
2017-02-09

Dnr
136-2015
Ert Dnr

Mottagare
Miljömålsrådet

Handläggare
Lennart Sorby
Avd för havs- och vattenförvaltning
lennart.sorby@havochvatten.se

Direkt
010-698 60 13

Havs- och vattenmyndighetens genomförande och deltagande i Miljömålsrådets samverkansåtgärder 2017

Enligt regeringsuppdraget om miljömålsrådet (I:16, M2015/213/Mm) ska myndigheterna redovisa åtgärder som ska genomföras i samverkan mellan två eller flera myndigheter. Åtgärderna ska genomföras inom befintliga resursramar.

Myndigheten har genomförandeansvar för följande samverkansåtgärd fr.o.m. 2017.

En nationellt gemensam planering för genomförande av vattenförvaltningsförordningens åtgärdsprogram

Drivansvarig myndighet och Samverkande myndigheter

Havs- och vattenmyndigheten i samverkan med Naturvårdsverket, Boverket, Jordbruksverket, Skogsstyrelsen, Sveriges geologiska undersökning, Kemikalieinspektionen, Trafikverket och länsstyrelserna samt Energimyndigheten och Riksantikvarieämbetet.

Det här ska vi göra

EU:s ramdirektiv för vatten har implementerats genom 5 kap miljöbalken och förordning om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön. Ett åtgärdsprogram ska genomföras om det behövs för att nå God kemisk status och God ekologisk status/potential. Myndigheterna är förelagda av riksdagen enligt 5 kap 8 § miljöbalken att genomföra åtgärderna. Myndigheter och kommuner ska vidta de åtgärder som behövs för att nå miljökvalitetsnormerna inom sina respektive ansvarsområden. Vattenmyndigheten har fastställt åtgärdsprogrammet för vattenmiljön efter samråd med myndigheter, kommuner, organisationer och allmänhet och regeringens prövning. Åtgärdsprogrammet består av 57 åtgärder som ska genomföras under perioden 2017-2018. Genom att ta fram en gemensam planering mellan myndigheterna underlättas genomförandet och effekten i åtgärderna ökar.

Så här ska vi genomföra åtgärden

En gemensam beredningsgrupp med berörda myndigheter bildas där Havs- och vattenmyndigheten är sammankallande. Genom en analys av åtgärdsprogrammet identifieras de åtgärder som behöver samplaneras.

Därför behövs åtgärden

De största problemen för att nå miljömålen för grundvatten, sjöar, vattendrag och kustvatten är väl beskrivna sedan många år inom miljömålsarbetet och inom vattenförvaltningen. Många problem har åtgärdats men mer behöver åtgärdas för att uppnå miljö kvalitetsmålet och miljö kvalitetsnormerna. I Åtgärdsprogrammet anges vissa specifika åtgärder som behövs för att uppnå målen. Varje åtgärd är ofta beroende i tid och rum utav hur andra myndigheter genomför sina åtgärder samt att många åtgärder ska genomföras i samråd med andra.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Åtgärden ska leda till att åtgärdsprogrammet genomförs i en planerad takt, vilket i förlängning ska leda till att miljö kvalitetsmålet och miljö kvalitetsnormerna på sikt uppnås. Planeringsprocessen mellan myndigheterna ökar tids- och sakutbytet, och därmed genomförandeeffektiviteten.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ett rikt växt och djurliv, Giftfri miljö, Ingen övergödning, Begränsad klimatpåverkan, God bebyggd miljö

Tidsplan för genomförande

Den gemensamma planeringen för åtgärdsprogrammet bör tas fram under 2017. Under följande år, 2018-2019 följs arbetet upp löpande, och omprioriteringar kan successivt göras.

Beslut om denna åtgärdslista har fattats av generaldirektören Jakob Granit efter föredragning av verksamhetsutvecklaren Lennart Sorby. I den slutliga handläggningen av ärendet har även deltagit avdelningscheferna Ingemar Berglund, Björn Sjöberg, Anna Jöborn och Johan Löwenadler Davidsson.

Jakob Granit

Lennart Sorby

Bilaga 1. Översikt över Samverkansåtgärder 2017 och 2016

Myndigheten har genomförandeansvar för följande samverkansåtgärd fr.o.m. 2017.

- En nationellt gemensam planering för genomförande av vattenförvaltningsförordningens åtgärdsprogram

Myndigheten samverkar med andra myndigheter genom de samverkansåtgärder som beslutas 2017.

- Förorenade sediment – samverkan för kunskap och prioritering av åtgärder – Sveriges geologiska undersökning.
- Klassning av isälvsavlagringar som värdefulla natur- eller kulturmiljöer – Sveriges geologiska undersökning.
- Sammanställning gällande utformning och underhåll av konstgräsplaner för minskad spridning av gummigranulat – Naturvårdsverket
- Genomför handlingsplaner för grön infrastruktur - Naturvårdsverket
- Skyddsavstånd och zoner: minskad komplexitet och ökad miljönytta – Jordbruksverket.
- Stärk förutsättningarna hantera målkonflikter och att beakta kulturmiljöer i planering och prövning av vattenvårdsåtgärder – Riksantikvarieämbetet.
- Transportplanering 2.0 – Trafikverket.
- Utveckla information om märkning i Hallå konsument – Konsumentverket

Samverkansåtgärder 2016

Myndigheten har genomförandeansvar för de samverkansåtgärder som beslutades under 2016.

- En samordnad plan för genomförande av åtgärder enligt havsmiljöförordningens åtgärdsprogram
- Genomförande av planen för ett utökat skydd och förvaltning av marina områden
- Utveckling av strategin för åtgärder inom vattenkraften

Myndigheten samverkar med andra myndigheter genom de samverkansåtgärder som beslutades 2016.

- Inventering av riksintressen för energiproduktion och energidistribution - Energimyndigheten
- Dialogprojektet 2.0 – Jordbruksverket
- Nationell samverkan – åtgärder mot PFAS-spridningen i ytvatten, grundvatten och dricksvatten - Livsmedelsverket
- Genomför handlingsplaner för grön infrastruktur - Naturvårdsverket
- Utred omfattningen av trålfiskets skador på forn- och kulturlämningar på havets botten - Riksantikvarieämbetet
- Bevarande och skydd av källmiljöer – Sveriges geologiska undersökning
- Regional landskapsanalys - Trafikverket
- Kostnadseffektivare vattenskydd - Trafikverket
- Båtbottenfärger och miljöfarliga färgrester - Transportstyrelsen

Bilaga 2. Samverkansåtgärder 2017

Havs- och vattenmyndigheten samverkansåtgärd 2017

En nationellt gemensam planering för genomförande av vattenförvaltningsförordningens åtgärdsprogram

Drivansvarig myndighet och Samverkande myndigheter

Havs- och vattenmyndigheten i samverkan med Naturvårdsverket, Boverket, Jordbruksverket, Skogsstyrelsen, Sveriges geologiska undersökning, Kemikalieinspektionen, Trafikverket och länsstyrelserna.

Det här ska vi göra

EU:s ramdirektiv för vatten har implementerats genom 5 kap miljöbalken och förordning om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön. Ett åtgärdsprogram ska genomföras om det behövs för att nå God kemisk status och God ekologisk status/potential. Myndigheterna är förelagda av riksdagen enligt 5 kap 8 § miljöbalken att genomföra åtgärderna. Myndigheter och kommuner ska vidta de åtgärder som behövs för att nå miljö kvalitetsnormerna inom sina respektive ansvarsområden. Vattenmyndigheten har fastställt åtgärdsprogrammet för vattenmiljön efter samråd med myndigheter, kommuner, organisationer och allmänhet och regeringens prövning. Åtgärdsprogrammet består av 57 åtgärder som ska genomföras under perioden 2017-2018. Genom att ta fram en gemensam planering mellan myndigheterna underlättas genomförandet och effekten i åtgärderna ökar.

Så här ska vi genomföra åtgärden

En gemensam beredningsgrupp med berörda myndigheter bildas där Havs- och vattenmyndigheten är sammankallande. Genom en analys av åtgärdsprogrammet identifieras de åtgärder som behöver samplaneras.

Därför behövs åtgärden

De största problemen för att nå miljömålen för grundvatten, sjöar, vattendrag och kustvatten är väl beskrivna sedan många år inom miljömålsarbetet och inom vattenförvaltningen. Många problem har åtgärdats men mer behöver åtgärdas för att uppnå miljö kvalitetsmålet och miljö kvalitetsnormerna. I Åtgärdsprogrammet anges vissa specifika åtgärder som behövs för att uppnå målen. Varje åtgärd är ofta beroende i tid och rum utav hur andra myndigheter genomför sina åtgärder samt att många åtgärder ska genomföras i samråd med andra.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Åtgärden ska leda till att åtgärdsprogrammet genomförs i en planerad takt, vilket i förlängning ska leda till att miljö kvalitetsmålet och miljö kvalitetsnormerna på sikt uppnås. Planeringsprocessen mellan

myndigheterna ökar tids- och sakutbytet, och därmed genomförandeeffektiviteten.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ett rikt växt och djurliv, Giffri miljö, Ingen övergödning, Begränsad klimatpåverkan, God bebyggd miljö

Tidsplan för genomförande

Den gemensamma planeringen för åtgärdsprogrammet bör tas fram under 2017. Under följande år, 2018-2019 följs arbetet upp löpande, och omprioriteringar kan successivt göras.

Havs- och vattenmyndigheten deltar i andra myndigheters samverkansåtgärder 2017

Förorenade sediment – samverkan för kunskap och prioritering av åtgärder

Drivansvarig myndighet och Samverkande myndigheter

Sveriges geologiska undersökning (SGU) i samverkan med Naturvårdsverket, Havs- och Vattenmyndigheten, länsstyrelserna samt Statens geotekniska institut (SGI) (ej miljömålsmyndighet).

Det här ska vi göra

Flertalet myndigheter kommer i kontakt och arbetar med förorenade sediment såsom vid muddring och dumpningsärendet, havsmiljödirektivet, vattendirektivet och direktivet om havsplanering. Genom att ta fram en gemensam kunskapsbild av dagens läge och identifiera samhällsbehovet skapas bättre förutsättningar för prioriteringar. Syftet är att gruppen ska skapa en gemensam målbild av hur förorenade sediment ska behandlas.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Genom att utpeka en drivansvarig myndighet för den myndighetssamverksgrupp som redan finns idag samt även inkludera Länsstyrelsen kan vi stärka arbetet med sedimentfrågorna. Med utgångspunkt från genomförda behovsundersökningar och senaste forskningen ska en genomlysning av kunskapsläget göras. Vilka verktyg finns t.ex. idag - vägledningar, bedömningsgrunder, riskbedömningar, saneringsanslag, miljöövervakning och föreskrifter. Olika kategorier eller typområden ska arbetas fram inom varje område och det ska tydliggöras vilken myndighet som ansvarar för vad. Arbetet ska göras i form av att möten och workshops i gruppen. Slutresultatet är en gemensam bild av kunskapsluckor och övergripande arbetsplan för vad som behöver göras och av vilka.

Därför behövs åtgärden

Sverige har idag svårt att upprätthålla kusternas och sjöarnas ekosystemtjänster. Spridningen av föroreningar från sediment är en källa till miljöföroreningar i vattenmiljön och kan t.ex. vara en bidragande orsak till höga halter av föroreningar i östersjöfisk. Flera myndigheter arbetar med föroreningar och sediment utifrån olika perspektiv. För att uppnå miljömålen behöver vi samarbeta och använda varandras kunskap ännu mer.

Rättsäkerhetsaspekten är också en orsak, att vi nationellt har en gemensam bild av hur vi ska behandla sediment. I dag råder t.ex. oklarheter gällande vilka bedömningsgrunder som bör användas och på vilket sätt i samband med muddring och dumpning i både sjöar och marin miljö, något som gör att handläggningstiden vid länsstyrelsen förlängs och försvåras.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Underlätta och tydliggöra ansvaret kring förorenade sediment och hur de ska behandlas. Bidra till att samhällsresurserna gällande sanering av miljögifter i sediment sätts in där de gör mest nytta. Minska upptaget av föroreningar i näringskedjan därigenom skapa friskare hav och sjöar som kan leda till en starkare blå tillväxt.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Miljökvalitetsmålen *Giftfri miljö, Hav i balans samt levande kust och skärgård* och *Levande sjöar och vattendrag*.

Tidsplan för genomförande

2017-2018

Sammanställning gällande utformning och underhåll av konstgräsplaner för minskad spridning av gummigranulat.

Drivansvarig myndighet och Samverkande myndigheter

Naturvårdsverket i samverkan med Kemikalieinspektionen och Havs- och vattenmyndigheten

Det här ska vi göra

Sammanställa kunskap över hur konstgräsplaner kan utformas och underhållas för att minska risken för spridning av gummigranulat från planerna till miljön. Arbetet innebär en faktagenomgång av de rekommendationer och möjliga åtgärder för minskad spridning som ev. finns beskrivet sedan tidigare. Resultatet av sammanställningen kommer inte göra anspråk på att utgöra en vägledning från Naturvårdsverket utan vara ett underlag för Naturvårdsverkets vidare arbete. Åtgärden inkluderar inte att primärt sammanfatta befintliga studier om hur underhåll och utformning påverkar spridningen av farliga ämnen.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Arbetet sker i form av en litteraturgenomgång av befintlig kunskap och ev. rekommendationer som finns om utformning/underhåll och sammanställning av detta. Avstämning och synpunkter på materialet kommer ske med deltagande myndigheter och berörda aktörer.

Därför behövs åtgärden

Utbyggnaden av konstgräsplaner där gummigranulat från återvunna däck (SBR) och även motsvarande nytillverkat gummi används, har gått snabbt i Sveriges kommuner och det finns i nuläget närmare 700 st. 11-mannaplaner. Utredningar som gjorts inom ramen för Naturvårdsverkets regeringsuppdrag om mikroplast samt giftfria och resurseffektiva kretslopp pekar på att stora mängder granulat

ärligen försvinner från konstgräsplaner. Detta problem är detsamma oavsett om nytillverkat granulat eller återvunnet däckgranulat används på konstgräsplanen.

Granulatet riskerar att spridas vidare i miljön via bland annat dagvatten och reningsverk. Spridningen kan innebära miljörisker både genom en lokal miljöpåverkan från planernas lakvatten och genom en mer storskalig och diffus spridning till omgivande vattenmiljöer, eftersom både nytillverkat och återvunnet granulat kan innehålla farliga tillsatssämnen. Läckage av granulat från konstgräsplaner har också pekats ut som en betydande källa till mikroplast i havet. Därför finns det skäl att förbättra hanteringen av gummigranulat i konstgräsplaner. Det mer långsiktiga arbetet med att öka kunskapen, informera om och minska förekomsten och riskerna med farliga tillsatssämnen i granulaten behöver bedrivas parallellt från tillverkarnas sida.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Minskad spridning av gummigranulat från konstgräsplaner till miljön.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Giftfri miljö, Levande sjöar och vattendrag, God bebyggd miljö

Tidsplan för genomförande

Kommer genomföras under 2017

Samverkansåtgärd om grön infrastruktur forts 2017

Drivansvarig myndighet och Samverkande myndigheter

Naturvårdsverket i samverkan med länsstyrelserna, Havs- och vattenmyndigheten, Statens jordbruksverk, Boverket, Trafikverket, Skogsstyrelsen, Riksantikvarieämbetet och SGU.

Det här ska vi göra

Vi ska utveckla förutsättningarna för en fungerande grön infrastruktur i svenska land-, vatten- och havsområden.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Vi ska koordinera genomförandet av grön infrastruktur i Sverige genom att stödja utvecklingen av nationella, regionala och lokala handlingsplaner för grön infrastruktur. Handlingsplanerna ska syfta till att optimera och effektivisera insatser så att rätt insats görs på rätt plats i landskapet, så att långsiktigt hållbart nyttjande kan utvecklas, att helhetsperspektiv uppnås och att viktiga ekologiska samband och väsentliga ekosystemtjänster bevaras eller förstärks. Vägledning till länsstyrelserna om hur de i sitt arbete gentemot kommuner och regionplaneorgan inom ramen för fysisk planering och handlingsplaner för grön infrastruktur kan förbättra hänsynen till ekosystemtjänster är en viktig del. Utgångspunkten för

åtgärden är samverkan kring det regeringsuppdrag som Naturvårdsverket har om grön infrastruktur.

Därför behövs åtgärden

Ekologiska samband i landskapet spelar en avgörande roll för upprätthållandet av den biologiska mångfalden. För en bra förvaltning av landskapet är det viktigt att bygga upp och sprida kunskapen om dessa samband. Med klimatförändringarna kommer dessa samband att spela en stor roll då arternas utbredningsområden kommer att förändras och spridningsmöjligheter till nya livsmiljöer kommer att vara en förutsättning för arternas fortlevnad, inte minst för hotade arter. För att säkerställa den biologiska mångfalden och för att ekosystemen ska fortsätta att leverera ekosystemtjänster i framtiden är det nödvändigt att upprätthålla viktiga ekologiska samband i landskapet genom bl.a. en utvecklad grön infrastruktur.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Den långsiktiga effekten är att biologisk mångfald kan bevaras och utvecklas i hela landet och för alla möjliga ekosystem. Den mätbara, mer kortsiktiga effekten, är att bra handlingsplaner i tillräcklig omfattning har tagits fram så att förutsättningen för en god grön infrastruktur säkras.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Åtgärden bidrar till att uppfylla flera mål: Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, Storslagen fjällmiljö, God bebyggd miljö, Ett rikt växt- och djurliv

Tidsplan för genomförande

Arbetet är påbörjat under 2015 och beräknas pågå till oktober 2017.

Skyddsavstånd och zoner: minskad komplexitet och ökad miljönytta

Drivansvarig myndighet och Samverkande myndigheter

Jordbruksverket i samverkan med Kemikalieinspektionen och naturvårdsverket m. fl.

Bakgrund

Det finns många olika skyddszoner och skyddsavstånd som lantbrukaren ska hålla mot vattendrag och dike. Syftet med zonerna är också flera, att minska miljöpåverkan från växtskyddsmedel och växtnäringsämnen som sprids på fälten och att öka den biologiska mångfalden. Kraven på olika typer av zoner och avstånd varierar eftersom de tagits fram med olika syften och i olika sammanhang. Till exempel varierar det hur breda de måste vara och hur avstånden ska mätas.

Jordbruksverket har under vintern/våren 2016 fått många synpunkter på problemen med zonerna/avstånden. Synpunkter har kommit främst från olika

rådgivare via Jordbruksverkets regionala personal på Växtskyddscentralerna. Även Växtskyddsrådet har uppmärksammat hur svårt det är för brukaren att tolka reglerna t.ex. från vad man ska mäta sin zon. Detta har resulterat i ett arbete på Jordbruksverket med att kartlägga vad som gäller. Ett PM (infoblad) har tagits fram och stämts av med andra berörda myndigheter (Naturvårdsverket och KemI). Det kommer finnas på Jordbruksverkets webbplats.

Den här åtgärden har som mål att fortsätta det påbörjade arbetet med zoner och avstånd och undersöka utifrån ett helhetsperspektiv, om det går att förenkla och så långt det är möjligt, likrikta kraven som ställs på de olika zonerna och avstånden. Ett ytterligare mål är att förtydliga hur vi som myndigheter ska tolka kraven för att kunna förbättra tillsynsvägledning och rådgivning. Arbetet behöver också stämmas av mot det arbete som pågår med att definiera ekologiskt funktionella kantzoner vilket Jordbruksverket gör tillsammans med HaV.

Därför behövs åtgärden

Lantbrukarna upplever de många olika reglerna som krångliga och det är därför lätt att göra fel. Åtgärden behövs alltså för att förenkla. Det har också skapats en rad olika kreativa lösningar för att komma runt kravet på skyddsavstånd för vissa växtskyddsmedel. Detta är inte en bra utveckling, varken ur miljösynpunkt eller ur tillsynssynpunkt. Oklarheterna kring hur reglerna ska tillämpas är en faktor i detta där en samsyn mellan myndigheterna behövs.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Jordbruksverket har gjort en kartläggning över alla zoner och avstånd som lantbrukaren kan behöva ta hänsyn till, se tabellen i separat dokument. Utifrån den görs en analys av problem och möjliga lösningar. En utgångspunkt i detta är att zonerna behöver vara väldefinierade och mätbara, men även funktionella dvs. ge en avsedd effekt. Här kan vi behöva kompromissa så en diskussion om vad som är viktigast behövs också. Krav i direktiv och andra regelverk behöver beaktas vid en genomgång av vad som kan förändras för att göra kraven mer likartade.

I korthet ska följande delar undersökas:

1. vilka problem som lantbrukarna i första hand upplever vid tillämpningen av regelverket för olika zoner
2. hur utformningen av kraven på olika zoner och skyddsavstånd skulle kunna samordnas bättre t.ex. vad gäller skötsel, vad som får odlas, hur man ska mäta, vilka vatten som omfattas. I detta ingår att beakta krav i direktiv och andra regelverk.
3. om det är möjligt att samordna bredden på zonerna
4. utifrån punkterna 2 och 3, ev. föreslå nya skrivningar för vissa zoner
5. hur en tolkning av kraven ska göras i praktiken och vid tillsyn

Effekt vi vill att åtgärden ska leda till

Målsättningen är att skapa enkla, funktionella och samordnade zoner samt skapa en samsyn mellan myndigheterna hur regelverk och villkor ska tolkas.

Genom att skapa enklare regler och öka förståelsen för de som finns kan vi förhoppningsvis öka mängden skydds zoner som anläggs. En förhoppning är också att de skyddsavstånd som måste anläggas för att få använda vissa växtskyddsmedel, verkligen används och också kan få en ökad miljönytta. En mer samordnad syn mellan myndigheterna vad gäller olika regler kopplat till avstånden och zonerna ger en enklare och mer rättssäker tillsyn.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

I första hand Gifrfri miljö och Ingen övergödning men även ett rikt Odlingslandskap.

Tidsplan för genomförande

Åtgärden genomförs främst under 2017 men kan vid behov sträcka sig in på 2018 beroende på vilka behov av förändringar som projektet identifierar.

Klassning av isälvsavlagringar som värdefulla natur- eller kulturmiljöer

Drivansvarig myndighet och Samverkande myndigheter

Sveriges geologiska undersökning (SGU) i samverkan med Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna.

Det här ska vi göra

Specificera kriterier för vad som kan anses vara värdefulla natur- eller kulturmiljöer vad gäller isälvsavlagringar som preciseras i miljömålet Grundvatten av god kvalitet. Testa kriterierna för att ta fram en mall/underlag inför prioriteringar och avvägningar mellan olika intressen.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Sammanställa och utvärdera befintlig information om isälvsavlagringars natur- eller kulturvärde. Som underlag ingår bl.a. de grusinventeringar som gjorts, naturvårdens och kulturmiljövårdens riksintressen samt regionala natur- och kulturvårdsplaner. Utveckla bilden och förståelsen av landskapets mångfald ytterligare med hjälp av Lantmäteriets höjdmodell. Klassificera isälvsavlagringarna inom utvald region utifrån föreslagna kriterier och reviderade kunskapsunderlag. Resultatet sammanställs och utvärderas och tillgängliggörs som digitalt planeringsunderlag.

Därför behövs åtgärden

Beslut om eventuell exploatering ska tas på så goda grunder som möjligt, med medvetna och kunskapsbaserade prioriteringar mellan olika motstående intressen. I vissa regionala tillväxtområden råder fortfarande hög efterfrågan på naturgrus för användningsområden där ersättningsmaterial i form av krossberg inte bedöms finnas ännu. Behovet av en tydlig värdeklassning är därför stort.

Moderna och tillgängliga kunskapsunderlag är viktiga, liksom vägledning om hur man bör beakta olika natur- och kulturvärden kopplade bl.a. till naturgrusavlagringar. Detta behövs för att förhindra utarmning och förlust av värdefulla naturgrusavlagringar i landet. Därför finns idag ett behov att göra den naturvärdesbedömningen med ett helhetsperspektiv, samtidigt som det också finns behov av en större analys av geologiska bildningar som bärare av andra värden.

Effekt i miljön som vi vill att åtgärden ska leda till

Att värdefulla natur- eller kulturmiljöer kopplade till isälvsavlagringar är kända och sparas. Dessa bidrar till olika typer av ekosystemtjänster, grön infrastruktur, kulturmiljövårdens mål liksom landskapskonventionen.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Grundvatten av god kvalitet, preciseringen Bevarande av naturgrusavlagringar. Preciseringen stöder också etappmålet Betydelsen av den biologiska mångfalden och värdet av ekosystemtjänster. Åtgärden bedöms kunna bidra även till andra miljömål där värdefulla natur- och kulturmiljöer nämns.

Tidplan för genomförande

2017 – 2019.

Stärk förutsättningarna hantera målkonflikter och att beakta kulturmiljöer i planering och prövning av vattenvårdsåtgärder (ny)

Drivansvarig myndighet och Samverkande myndigheter

RAÄ i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket och efter samråd med länsstyrelserna.

Det här ska vi göra

a. Gemensamt arbeta fram en övergripande vägledning som kan fungera som ett stöd till länsstyrelserna, bland annat i fråga vilka krav som bör ställas på samråds- och beslutsunderlag så att de ger stöd för väl avvägda vattendomar. Under 2017 avser RAÄ att utarbeta ett förslag till prioriteringskriterier för kulturmiljöer vid vattendrag samt ett förslag till vägledning för beskrivning av kulturmiljöer vid vattendrag inför planering och tillståndsansökan. Ansvarig chef på RAÄ är Mikael Jakobsson (mikael.jakobsson@raa.se).

b. Klarlägga möjligheter till samfinansieringen av kunskapsunderlag samt ge riktlinjer hur underlagen kan indexeras och göras nationellt sökbara. Ansvariga chefer på RAÄ är för finansiering Emelie Nilsson (emelie.nilsson@raa.se) samt för sökbarhet Malin Blomqvist (malin.blomqvist@raa.se).

Därför behövs åtgärderna

a. I en nyligen genomförd utvärdering¹ noterade RAÄ att det kan finnas brister i de samråds- och beslutsunderlag som tas fram när det gäller redogörelsen av påverkan av vattenverksamhet på kulturmiljöer. Konsekvenserna av detta är att kulturmiljöaspekterna kommer i skymundan och att det blir svårare att väga av konflikter mellan preciseringar om kulturmiljöer och andra preciseringar och mål. Kulturmiljöer riskerar att tas bort oreflekterat utan prövning av alternativa åtgärder som kan förena kulturmiljöintresset med andra intressen. Det finns behov av nationella stöddokument som länsstyrelser, verksamhetsutövare och berörda ideella organisationer på kulturmiljöområdet kan relatera till i samband med vattenförvaltning och tillsyn.

b. Om förutsättningarna för att beakta kulturmiljöer ska vara goda behövs kunskapsunderlag för kulturmiljöer i vattendrag där åtgärder planeras i syfte att nå uppsatta miljö kvalitetsnormer. De centrala myndigheterna behöver klarlägga och lämna besked till länsstyrelsen hur olika statliga anslag, exempelvis anslaget 7:2 Bidrag till kulturmiljövård och anslaget 1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö m.fl., kan användas för att samfinansiera kunskapsunderlag och åtgärder till följd av vattenverksamhet. Kunskapsunderlagen behöver vidare göras nationellt sökbara och möjliga att sammanställa i översikter.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Stärkta möjligheter att tillgodose målsättningar för både vattenkvaliteten och prioriterade kulturmiljöer i planering, prövning och genomförande av vattenverksamheter genom:

- a. utökat stöd till länsstyrelserna i att väga av olika intressen och undvika mållkonflikter samt
- b. tydlighet i finansiering av och bättre tillgänglighet till framtagna kunskapsunderlag.

Åtgärderna bidrar till dessa miljömål

Levande sjöar och vattendrag.

Tidsplan för genomförande

RAÄ, Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket genomför åtgärden i samverkan under 2017 och efter samråd med länsstyrelserna.

¹ Rapport från Riksantikvarieämbetet. Kulturmiljöer vid vattendrag. Framgångsfaktorer och problem för att beakta kulturmiljöer i anslutning till vattenvårdsåtgärder. <http://kulturarvsdata.se/raa/samla/html/9862>

Transportplanering 2.0

Drivansvarig myndighet och Samverkande myndigheter

Trafikverket, Boverket, Naturvårdsverket, Energimyndigheten

Beskrivning av åtgärden – vad ska göras?

Mejsla fram förslag till bärande principer i morgondagens transportplanering. En planeringsmodell som bättre klarar att hantera hållbarhetsutmaningar i tidiga skeden i processen

Genomförande av åtgärden – hur ska åtgärden genomföras?

Steg ett i samarbetet är att identifiera nuvarande planeringsmodellens styrkor och brister med avseende på hantering av hållbarhetsutmaningarna. Detta görs lämpligen i samband med att den 2017 genomförda åtgärdsplaneringen avslutats och utvärderas under senare halvan detta år.

Steg två som föreslås inledas 2018 handlar om att ta fram förslag till i vilka avseenden planeringsprocessen bör förändras och hur det bör gå till.

Problembeskrivning

Transportsystemet påverkar flertalet miljömål antingen genom infrastrukturen i sig eller trafiken på denna. FN har tagit fram mål för hållbarhet där ytterligare "mjuka värden" lyfts fram och målsätts.

Planering av transportsystemet är av tradition en planering av infrastrukturen och har lång planeringshorisont. Dagens planeringsprocess har ungefär 20 års planeringshorisont med en 4-årig rullande revidering. Detta är naturligt och sunt då infrastruktur som väg och järnväg har lång livslängd men samtidigt finns uppenbar risk att planerade åtgärder inte speglar nya och framtida utmaningar nog väl utan presenterar nya lösningar på dagensproblem.

Berörda miljömål

Samtliga men främst klimat, ren luft, god bebyggd miljö. Även andra samhällsmål berörs i hög grad.

Kontakt på Trafikverket

Utses senare

Utveckla information om märkning i Hallå konsument

Drivansvarig myndighet och Samverkande myndigheter

Konsumentverket i samverkan med Naturvårdsverket, Livsmedelsverket, kemikalieinspektionen, Läkeemedelsverket, Energimyndigheten, Havs- och vattenmyndigheten, Skogsstyrelsen, Boverket och länsstyrelsen

Det här ska vi göra

- Utveckla befintlig information om märkningar så att den blir mer användartillvänd och komplettera med mer information på webbplatsen (innefattar både innehåll och funktionalitet på webbplatsen samt stöd till vägledarna).
- Aktiviteter i syfte att sprida kännedom om märkningsguiden för konsumenter.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Konsumentverket utvecklar en interaktiv märkningsguide på hallakonsument.se. Vägledarna i upplysningstjänsten får regelbundet mer kunskap om området för att kunna besvara frågor och leda in samtalen på området miljömässigt hållbar konsumtion.

Konsumentverket ansvarar för genomförandet. Livsmedelsverket, Läkemedelsverket, Naturvårdsverket, Boverket, Kemikalieinspektionen och Energimyndigheten förväntas delta utifrån befintlig samverkan kring Hallå konsument. Övriga myndigheter engageras i arbetet i den omfattning som krävs.

Därför behövs åtgärden

I uppdraget för upplysningstjänsten ingår att informera om miljömässigt hållbar konsumtion. Idag finns ett basmaterial på webbplatsen. De planerade åtgärderna syftar till att konsumenter ska ta del av den information som ges för att kunna agera mer miljömässigt hållbart i sin konsumtion.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Önskvärd effekt är att konsumenter upplever att de har tillgång till ett nyttigt verktyg och användbar information som leder till att de kan konsumera miljömässigt mer hållbart.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Åtgärden bedöms bidra till generationsmålets strecksats – Konsumtionsmönstren av varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt.

Tidplan för genomförande

2017

Kontaktperson

Konsumentverket: Eva Holmgren, 054- 19 42 14

Bilaga 3. Samverkansåtgärder 2016

Pågående samverkansåtgärderna som beslutades under 2016.

En samordnad plan för genomförande av åtgärder enligt havsmiljöförordningens åtgärdsprogram

Drivansvarig myndighet och Samverkande myndigheter

Havs- och vattenmyndigheten i samverkan med Naturvårdsverket, Jordbruksverket, Boverket och länsstyrelserna. (Sveriges geologiska undersökning, Riksantikvarieämbetet och Kemikalieinspektionen deltar i delar av arbetet).

Genomförande av planen för ett utökat skydd och förvaltning av marina områden

Drivansvarig myndighet och Samverkande myndigheter

Havs- och vattenmyndigheten i samverkan med Naturvårdsverket och länsstyrelserna. (Flera andra myndigheter är berörda i samrådsprocesser m.m.)

Utveckling av strategin för åtgärder inom vattenkraften

Drivansvarig myndighet och Samverkande myndigheter

Havs- och vattenmyndigheten i samverkan med Energimyndigheten, Svenska kraftnät, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna.

Havs- och vattenmyndigheten deltar i andra myndigheters samverkansåtgärder

Myndigheten samverkar med andra myndigheter genom de samverkansåtgärder som beslutades 2016. Åtgärderna beskrivs bara på rubrik nivå och med angivande av drivansvarig myndighet.

- Inventering av riksintressen för energiproduktion och energidistribution - Energimyndigheten
- Dialogprojektet 2.0 – Jordbruksverket
- Nationell samverkan – åtgärder mot PFAS-spridningen i ytvatten, grundvatten och dricksvatten - Livsmedelsverket
- Genomför handlingsplaner för grön infrastruktur - Naturvårdsverket

- Utred omfattningen av trålfiskets skador på forn- och kulturlämningar på havets botten - Riksantikvarieämbetet
- Bevarande och skydd av källmiljöer – Sveriges geologiska undersökning
- Regional landskapsanalys - Trafikverket
- Kostnadseffektivare vattenskydd - Trafikverket
- Båtbottenfärger och miljöfarliga färgrester - Transportstyrelsen

Havs- och vattenmyndigheten samverkansåtgärder 2016

En samordnad plan för genomförande av åtgärder enligt havsmiljöförordningens åtgärdsprogram

Drivansvarig myndighet och Samverkande myndigheter

Havs- och vattenmyndigheten i samverkan med Naturvårdsverket, Jordbruksverket, Boverket och länsstyrelserna. (Sveriges geologiska undersökning, Riksantikvarieämbetet och Kemikalieinspektionen deltar i delar av arbetet).

Det här ska vi göra

EU:s havsmiljödirektiv har implementerats genom 5 kap miljöbalken och havsmiljöförordningen. Ett åtgärdsprogram ska genomföras om det behövs för att nå God miljöstatus. Myndigheterna är förelagda av riksdagen enligt 5 kap 8 § miljöbalken att genomföra åtgärderna. Myndigheter och kommuner ska vidta de som behövs för att nå miljö kvalitetsnormerna inom sina respektive ansvarsområden. Havs- och vattenmyndigheten har fastställt åtgärdsprogrammet för havsmiljön efter samråd med myndigheter och kommuner. Åtgärdsprogrammet består av 32 åtgärder som ska genomföras under perioden 2016-2021. Genom att ta fram en samordnad plan mellan myndigheterna underlättas genomförandet och effekten i åtgärderna ökar.

Så här ska vi genomföra åtgärden

En gemensam beredningsgrupp med berörda myndigheter bildas där Havs- och vattenmyndigheten är sammankallande. Genom en analys av åtgärdsprogrammet identifieras de åtgärder som behöver samplaneras.

Därför behövs åtgärden

De största problemen för att nå miljömålen inom kust och hav är väl beskrivna sedan många år inom miljömålsarbetet och inom havsmiljöförvaltningen. Många problem har åtgärdats men mer behöver åtgärdas för att uppnå miljö kvalitetsmålet och miljö kvalitetsnormerna. I Åtgärdsprogrammet anges vissa specifika åtgärder som behövs för att uppnå målen. Varje åtgärd är ofta beroende i tid och rum utav hur andra myndigheter genomför sina åtgärder samt att många åtgärder ska genomföras i samråd med andra.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Åtgärden ska leda till att åtgärdsprogrammet genomförs i en planerad takt, vilket i förlängning ska leda till att miljö kvalitetsmålet och miljö kvalitetsnormerna på sikt uppnås. Planeringsprocessen mellan myndigheterna ökar tids- och sakutbytet, och därmed genomförandeeffektiviteten.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ett rikt växt och djurliv, Giftfri miljö, Ingen övergödning, Begränsad klimatpåverkan, Levande sjöar och vattendrag, God bebyggd miljö

Tidsplan för genomförande

Den samordnade planen för åtgärdsprogrammet bör tas fram under 2016. Under följande år, 2017-2021 följs planen upp löpande, och omprioriteringar kan successivt göras.

Genomförande av planen för ett utökat skydd och förvaltning av marina områden

Drivansvarig myndighet och Samverkande myndigheter

Havs- och vattenmyndigheten i samverkan med Naturvårdsverket och länsstyrelserna.
(Flera andra myndigheter är berörda i samrådsprocesser m.m.)

Det här ska vi göra

Minst 10 procent av Sveriges marina områden ska senast 2020 vara skyddade så att de bidrar till att nå nationella och internationella mål för biologisk mångfald. Ett representativt urval av de marina miljöerna ska ges ett långsiktigt och formellt skydd för att bevara naturvärdena.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Genomförande av handlingsplaner med samordnat stöd/vägledning från Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket. Det formella skyddet av marina områden har ökat med minst 570 000 hektar till 2020. Områdena ska inventeras, avgränsas och fastställas enligt 7 kap miljöbalken. Det är i huvudsak länsstyrelserna som beslutar om områdesskyddet, med stöd och vägledning från Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket.

Därför behövs åtgärden

Regeringen fastställde under 2015 etappmål för biologisk mångfald varav ett kring skydd av landområden, sötvattenområden och marina områden. Sverige ska genom skydd eller annat bevarande av områden säkerställa skydd av marina områden som har särskild stor betydelse för biologisk mångfald eller ekosystemtjänster. Målet är skydd av 10 % av de marina områdena, och i dag är 6,6 % skyddat. Bevarandet ska ske med ekologiskt representativa och väl förbundna system där reservat, andra effektiva områdesbaserade skyddsåtgärder eller miljöanpassat brukande ingår. De ekologiska sambanden ska ha stärkts så att skyddade och på andra sätt bevarade områden och biotoper är väl förbundna och integrerade i landskapet, inklusive den marina miljön, genom att den gröna infrastrukturen har utvecklats och förstärkts.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Att Sverige har ett långsiktigt skydd av ett representativt urval av marina naturvärden. Att minst 10 % av den marina arealen är skyddad.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Hav i balans samt en levande kust och skärgård, Ett rikt växt- och djurliv.

Tidsplan för genomförande

Åtgärden genomförs under perioden 2016-2020. Uppföljning och prioritering görs årligen.

Utveckling av strategin för åtgärder inom vattenkraften

Drivansvarig myndighet och Samverkande myndigheter

Havs- och vattenmyndigheten i samverkan med Energimyndigheten, Svenska kraftnät, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna.

Det här ska vi göra

Syftet är att på ett effektivt sätt få till stånd miljöåtgärder där de ger mest naturvårdsnytta, samtidigt som Sveriges behov av förnybar energi och särskilt reglerkraft beaktas.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Fortsatt dialogprocess gällande vattenkraft och miljö under året mellan myndigheterna, energiföretag och andra intressenter. Arbetet med metoder och vägledning för prioritering av åtgärder ska utvecklas för 4 pilotområden, med den nationella strategin för åtgärder i vattenkraften som grund, och där prioritera åtgärder inom avrinningsområdet med hänsyn till energiproduktion och naturvärden.

Därför behövs åtgärden

Det största enskilda problemet för att nå miljömålen för vatten och vattenförvaltning är kopplade till fysisk påverkan av sjöar och vattendrag samt vattenkraft. I Sverige finns t ex 10-12 000 dammar av olika slag och olika funktion. Regeringen har gett Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att samla berörda intressenter till dialog med syfte att få en ökad samsyn kring de mål som är fastställda om förnybara energikällor samt miljömålen. Uppdraget har inneburit flera steg framåt när det gäller kommunikationen, kunskapsläget och kunskapsutbyte mellan olika myndigheter och organisationer. Dialogen har även lagt grund för en mer saklig och kompetensbaserad diskussion gällande vattenkraftens för- och nackdelar för miljön.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Arbetet ska leda till att åtgärder för naturmiljön kan åstadkommas med begränsade och kända konsekvenser för elproduktionen från vattenkraften.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Levande sjöar och vattendrag, Ett rikt växt- och djurliv

Tidsplan för genomförande

Åtgärden genomförs under 2016. Efter sammanställning och slutsatser görs en bedömning av hur arbetet ska fortsätta.

Havs- och vattenmyndigheten deltar i andra myndigheters samverkansåtgärder

Inventering av riksintressen för energiproduktion och energidistribution

Drivansvarig myndighet och samverkande myndigheter:

Energimyndigheten i samverkan med andra berörda riksintressemyndigheter samt länsstyrelserna

Det här ska vi göra

Inventering och uppdatering av Energimyndighetens riksintressen för energiproduktion och energidistribution.

Så här ska vi genomföra åtgärden

I ett första steg ska Energimyndigheten genomföra en inventering av myndighetens befintliga riksintressen för energiproduktion och energidistribution. I ett nästa steg bedöma om det finns behov av att uppdatera befintliga och utpeka nya riksintressen för energiproduktion.

Därför behövs åtgärden

Energimyndigheten ska enligt 3 kap. 8 § miljöbalken ange riksintresseanspråk för energiproduktion och energidistribution. Tyvärr råder idag viss oklarhet om vilka områden som omfattas av detta riksintresse och i vilken mån dessa är aktuella. Vissa äldre beslut saknar tydlig geografisk avgränsning, andra områden har av länsstyrelserna tolkats som riksintressen trots att något beslut inte hittills gått att hitta och ytterligare andra pekades ut i en tid då energisystemet och förväntningarna på det framtida energisystemet såg helt annorlunda ut än idag. Vissa av dessa kanske inte alls längre är av riksintresse, medan andra idag snarare är aktuella för andra riksintressen (typiskt sett industriproduktion). Å andra sidan kan det finnas andra områden av riksintresse för energiproduktion och –distribution som inte angetts som sådana. Det finns därför ett stort behov av att gå igenom och uppdatera myndighetens riksintresseanspråk.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Korrekt underlag för vilka områden som är av riksintresse för energiändamål är en förutsättning för att mark och vatten ska användas på ett klokt sätt. Det gäller både för att värna områden som är av stor vikt för energisystemet och för att frigöra mindre viktiga områden för annan användning som innebär en sammantaget bättre hushållning med mark- och vattenresurser.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Åtgärden tar utgångspunkt i målsättningen om en god hushållning med naturresurserna som är en del av generationsmålet. Vilka naturtypsmål eller andra miljömål som påverkas varierar beroende på vilket område som är aktuellt.

Tidsplan för genomförande

Uppdateringen av befintliga riksintressen och framtagandet av kriterier för nya riksintressen sker under 2016. Därefter vidtar arbetet med att peka ut nya riksintressen enligt de nya kriterierna.

DIALOGPROJEKTET 2.0 (fortsättning på tidigare dialogprojekt mellan Jordbruksverket och Havs- och Vattenmyndigheten).

Drivansvarig myndighet och samverkande myndigheter:

Jordbruksverket i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten samt med viss medverkan av Vattenmyndigheterna och länsstyrelserna

Det här ska vi göra:

Projektet har följande huvudsakliga mål:

- ta fram en lista med åtgärder för att hantera jordbrukets fysiska påverkan i diken, åar och sjöar,
- sammanställa kunskapsunderlag kring åtgärden ekologiskt funktionella kantzoner,

- ta fram en remissfärdig vägledning för tillämpning av undantag och kraftigt modifierade vatten (KMV) i områden med markavvattning, samt
- testa åtgärdslistan i några utvalda referensområden genom att projektera och utvärdera ett urval av åtgärderna och analysera deras effekter på jordbruksproduktionen

Så här ska vi genomföra åtgärden:

Dialogprojektet 2.0 ska ta fram konkret vägledning kring undantag för kraftigt modifierade vatten i jordbruket och kunskapsunderlag kring åtgärden ekologiskt funktionella kantzoner. För att kunna göra detta behöver vi utveckla och konkretisera de viktigaste fysiska åtgärderna inom vattenförvaltningen och pröva dessa i referensområden i jordbruksmark. Från referensområdena kan vi dra erfarenheter kring miljömässiga, tekniska, ekonomiska och praktiska aspekter på de fysiska åtgärdernas genomförande.

Därför behövs åtgärden:

Kraven på att nå god ekologisk status inom vattenförvaltningen står i konflikt med miljömålet ”Ett rikt odlingslandskap” och ett konkurrenskraftigt jordbruk. Åtgärder inom vattenförvaltningen kräver samverkan med markägare och jordbrukare. Hittills har den kunskap som krävs för balanseringen mellan miljö- och produktionsmål, samt för samverkan med markägare och jordbrukare kring fysiska åtgärder i vattendrag varit otillfredsställande.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till:

Förbättrad ekologisk status i vattenmiljön, men avvägt mot jordbrukets produktions-, miljö och kulturvärden.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål:

Ett rikt odlingslandskap, Levande sjöar och vattendrag (primära) Ett rikt växt- och djurliv, Ingen övergödning, Myllrande våtmarker kan också påverkas positivt.

Tidsplan för genomförande:

Våren 2016:

- Ta fram en åtgärdslista mot fysisk påverkan i jordbruksvatten.
- Arrangera workshop kring definitioner av ekologiskt funktionella kantzoner med forskare.
- Arrangera workshopar med aktuella vattenmyndigheter kring utformning av åtgärder i referensområden.

Hösten 2016:

- Ta fram gemensamma principer kring Betydande negativ påverkan på miljön i jordbruksvatten.
- Ta fram gemensamma principer kring Betydande negativ påverkan på jordbruksverksamhet.
- Avsluta studierna i referensområdena och presentera resultat och slutsatser.

Mars 2017:

- Ta fram en remissfärdig vägledning för tillämpning av undantag och KMV vid markavvattning.
- Slutredovisa projektet.

Våra utgångspunkter

- Miljökvalitetsmålen Levande sjöar och vattendrag samt Ett rikt odlingslandskap ska båda uppnås.
- Jordbruket behövs för livsmedelsförsörjningen och för att klara de miljömål som är beroende av jordbrukslandskapet och aktivt brukande.
- Lokala jordbrukare har en nyckelroll för att genomföra och förvalta vattenmiljöåtgärder. Framgång i åtgärdsarbetet bygger därför på att åtgärderna förstås av berörda jordbrukare.
- Kostnadseffektiva åtgärder uppnås bäst genom samverkan med berörda jordbrukare. Information och rådgivning väddar till individens vilja att göra rätt och tar tillvara de kunskaper som finns hos jordbrukaren och som behövs för lokal anpassning.

- Ett stort antal enskilda åtgärder kan samlat resultera i betydande negativ påverkan på jordbruksproduktionen i ett nationellt perspektiv. Begreppet Betydande negativ påverkan behöver därför definieras utifrån åtgärdernas samlade effekt på produktionen.
- Åtgärder som påverkar jordbruksproduktionen bör främst genomföras i de avrinningsområden som har begränsad betydelse för produktionen och där insatser kan resultera i höga miljövinster.
- Åtgärder som syftar till att nå olika mål – minskad övergödning, begränsad fysisk påverkan och minskad påverkan från växtskyddsmedel – behöver samordnas.

Kontaktpersoner:

Olof Enghag, Jordbruksverket
olof.enghag@jordbruksverket.se
 036-15 61 57

Josefin Walldén, Havs- och vattenmyndigheten
josefin.wallden@havochvatten.se
 010-698 60 82

Nationell samverkan – åtgärder mot PFAS-spridningen i ytvatten, grundvatten och dricksvatten

Drivansvarig myndighet och samverkande myndigheter:

Livsmedelsverket och Kemikalieinspektionen i samverkan med Naturvårdsverket, Sveriges Geologiska Undersökning, Sveriges Geotekniska Institut, Havs- och vattenmyndigheten samt Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap.

Det här ska vi göra

Livsmedelsverket och Kemikalieinspektionen driver tillsammans ett nationellt nätverk som arbetar med PFAS-förorening av dricksvatten. I nätverket deltar berörda myndigheter, forskare, kommuner, dricksvattenproducenter och andra intressenter i PFAS-frågan. Syftet är att sprida kunskap till alla berörda aktörer och öka möjligheterna till samarbete för åtgärder mot PFAS-spridningen i ytvatten, grundvatten och dricksvatten. Arbetet initierades våren 2014.

Utöver det nationella nätverket har också ett myndighetsnätverk bildats som involverar Livsmedelsverket, Kemikalieinspektionen, Naturvårdsverket, Sveriges Geologiska Undersökning, Sveriges Geotekniska Institut, Havs- och vattenmyndigheten samt Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap. Kemikalieinspektionen är sammankallande.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Livsmedelsverket och Kemikalieinspektionen ordnar två mötestillfällen under 2016 med den större samverkansgruppen. Utöver den stora samverkansgruppen träffas en myndighetsgrupp ca 4 gånger under 2016, eller på förekommen anledning.

Därför behövs åtgärden

Under senare år har PFAS-föroreningar (poly- och perfluorerade alkylsubstanser) upptäckts i flera svenska grundvattentäkter och i vissa fall har det lett till att befolkningen exponerats under en längre tid. PFAS är ett samlingsnamn för över 3000 industriellt framställda kemikalier. De används i ett stort antal produkter, exempelvis i brandskum och impregneringsmedel för kläder. PFAS är vitt spridda i miljön, extremt långlivade och vissa ansamlas i levande organismer och har oönskade toxiska effekter.

Många aktiviteter pågår runtom i landet för att komma till rätta med PFAS-föroreningar. I Sverige har vi kommit en bit på väg. Regeringen har gett flera myndigheter uppdrag som syftar till att öka kunskapen och föreslå åtgärder. Miljö- och energidepartementet har gett före detta statssekreteraren Göran Enander i uppdrag att göra en utredning av orsakerna till den omfattande PFAS-föroreningen

av dricksvatten. Rapporten presenteras i mars 2016. Även andra länder har börjat se att detta kan vara ett problem.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Den nationella samverkan ska i förlängningen bidra till minskad förekomst av PFAS i ytvatten, grundvatten och dricksvatten. Syftet med åtgärden är att främja kunskapsuppbyggnad samt att identifiera risker och åtgärder.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Berörda miljömål är *Gifrfri miljö, Levande sjöar och vattendrag* samt *Grundvatten av god kvalitet*.

Tidsplan för genomförande

Genomförs 2016, men med möjlighet för förlängning.

Samverkansåtgärd om grön infrastruktur

Drivansvarig myndighet och samverkande myndigheter:

Naturvårdsverket i samverkan med länsstyrelserna, Havs- och vattenmyndigheten, Statens jordbruksverk, Boverket, Trafikverket, Skogsstyrelsen, Riksantikvarieämbetet och SGU.

Det här ska vi göra

Vi ska utveckla förutsättningarna för en fungerande grön infrastruktur i svenska land-, vatten- och havsområden.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Vi ska koordinera genomförandet av grön infrastruktur i Sverige genom att stödja utvecklingen av nationella, regionala och lokala handlingsplaner för grön infrastruktur. Handlingsplanerna ska syfta till att optimera och effektivisera insatser så att rätt insats görs på rätt plats i landskapet, så att långsiktigt hållbart nyttjande kan utvecklas, att helhetsperspektiv uppnås och att viktiga ekologiska samband och väsentliga ekosystemtjänster bevaras eller förstärks. Vägledning till länsstyrelserna om hur de i sitt arbete gentemot kommuner och regionplaneorgan inom ramen för fysisk planering och handlingsplaner för grön infrastruktur kan förbättra hänsynen till ekosystemtjänster är en viktig del. Utgångspunkten för åtgärden är samverkan kring det regeringsuppdrag som Naturvårdsverket har om grön infrastruktur.

Därför behövs åtgärden

Ekologiska samband i landskapet spelar en avgörande roll för upprätthållandet av den biologiska mångfalden. För en bra förvaltning av landskapet är det viktigt att bygga upp och sprida kunskapen om dessa samband. Med klimatförändringarna kommer dessa samband att spela en stor roll då arternas utbredningsområden kommer att förändras och spridningsmöjligheter till nya livsmiljöer kommer att vara en förutsättning för arternas fortlevnad, inte minst för hotade arter. För att säkerställa den biologiska mångfalden och för att ekosystemen ska fortsätta att leverera ekosystemtjänster i framtiden är det nödvändigt att upprätthålla viktiga ekologiska samband i landskapet genom bl.a. en utvecklad grön infrastruktur.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Den långsiktiga effekten är att biologisk mångfald kan bevaras och utvecklas i hela landet och för alla möjliga ekosystem. Den mätbara, mer kortsiktiga effekten, är att bra handlingsplaner i tillräcklig omfattning har tagits fram så att förutsättningen för en god grön infrastruktur säkras.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Åtgärden bidrar till att uppfylla flera mål:

Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, Storslagen fjällmiljö, God bebyggd miljö, Ett rikt växt- och djurliv

Tidsplan för genomförande

Arbetet är påbörjat under 2015 och beräknas pågå till oktober 2017.

Utred omfattningen av trålfiskets skador på forn- och kulturlämningar på havets botten

Drivansvarig myndighet och samverkande myndigheter:

RAÄ i samverkan med HaV och Statens maritima museer (SMM). Kontaktperson på RAÄ är Peter Norman (peter.norman@raa.se). Ansvarig chef är Ylva Blank (ylva.blank@raa.se).

Det här ska vi göra

Ta fram ett fördjupat kunskapsunderlag i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, bland annat enheten för fiskereglering (Fr) m.fl. Enligt beredningsdiskussion sammankallar HaV till ett möte för att precisera studien tillsammans med RAÄ och SMM (minnesanteckningar 2016-01-25 från möte mellan Lennart Sorby och Michael Frisk).

Så här ska vi genomföra åtgärden

Befintligt kunskapsunderlag kan uppdateras med nytillkommen relevant information i form av registerutdrag och sammanställningar. Sakkunniga kan identifieras och intervjuas. Seminarium bör genomföras och rapport skrivas.

Därför behövs åtgärden

Det är känt att framför allt bottentrålning orsakar stora negativa förändringar på havsbotten. Bland annat uppstår stora skador på kulturhistoriska lämningar (fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar). Det finns rikligt med information om vrakdelar som har fastnat i trålar och sonarbilder på vrak som spridits ut över stora områden där det trålats. Några egentliga undersökningar som belyser trålningens påverkan på kulturhistoriska lämningar har emellertid inte gjorts. Det kunskapsunderlag som finns är föråldrat.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Större kunskap om den negativa påvekan som fornlämningar utsätts för av bottentrålning och att denna påverkan upphör.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Hav i balans och levande kust och skärgård

Tidsplan för genomförande

2016

Bevarande och skydd av källmiljöer

Drivansvarig myndighet och samverkande myndigheter

Sveriges geologiska undersökning i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket, Länsstyrelserna, Riksantikvarieämbetet och Skogsstyrelsen samt tillkommande organisationer.

Det här ska vi göra

Information om källor (naturligt utströmmande grundvatten) läggs in i en för landet gemensam databas som SGU ansvarar för. Detta sker utifrån en gemensamt framtagen prioriteringsordning. Applikationer tas fram som kan användas för en rad olika ändamål inom planeringsarbete, inom miljömåls- och vattenförvaltningsarbete, utbildning, rekreation, mm. Genomgång sker av befintlig lagstiftning kring hänsyn och skydd av källor samt förslag ges på hur detta kan stärkas. Frågor utreds kring större hänsyn, användning av information om källor i planeringsunderlag etc.

Så här ska vi genomföra åtgärden

SGU är projektledande myndighet och driver projektet tillsammans med samverkande myndigheter inom Miljömålsrådet samt andra organisationer. Inledningsvis sker inventering av relevanta dataarkiv. Kriterier för vilken information som behövs (obligatorisk och övrig) fastställs. Exempel är säkerställd lokalisering, flödesmängd, vattenkvalitet, dokumentation av akvatiska och terrestra ekosystem (naturtyper) som är direkt beroende av det utflödande grundvattnet i källan. Det ingår också att utreda hur källor bättre kan skyddas för dels fysisk påverkan av själva källan samt för förändringar vad gäller flöde och vattenkvalitet.

Därför behövs åtgärden

Källmiljöer utgör en unik natur- och kulturmiljö samt även används för dricksvattenförsörjning. För akvatiska ekosystem är utflöde av grundvatten i många fall en förutsättning för ekosystemets existens. Inom vattenförvaltningen behöver grundvattenförekomster tas fram där viktiga grundvattenberoende ekosystem finns, vilket ofta sammanfaller med förekomst av källor. Genom att identifiera, beskriva och föreslå skyddsformer för källor kan dessa i större omfattning bevaras. Kunskap om vattenkvaliteten är avgörande i arbetet med miljökvalitetsmålet *Grundvatten av god kvalitet* samt Vattenförvaltningen.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Bevarande av källor för att gynna den ekologiska mångfalden, bevarande av natur- och kulturmiljöer samt naturgrusavlagringar.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Åtgärden bidrar främst till miljökvalitetsmålen: Grundvatten av god kvalitet, Levande sjöar och vattendrag, Myllrande våtmarker, Ett rikt växt och djurliv, Levande skogar och Ett rikt odlingslandskap. Bland aspekter på generationsmålet berörs främst "En god hushållning sker med naturresurserna" och "Den biologiska mångfalden och natur- och kulturmiljön bevaras, främjas och nyttjas hållbart".

Tidsplan för genomförande

Åtgärden genomförs åren 2016–2018. Under 2016 sker inledande genomgång av tillgängliga data och planering av databasuppbyggnad. Integrering av arbetet mot Vattenförvaltningen och övervakning av grundvatten sker där så är relevant. Frågeställningar kopplat till skydd initieras.

Regional landskapsanalys (test av)*Drivansvarig myndighet och samverkande myndigheter:*

Trafikverket i samverkan med Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Länsstyrelserna. (JV, SS, Bov, HaV)

Det här ska vi göra

Testa och utvärdera framtaget verktyg för landskapsanalys ett i skarpt läge samt initiera förbättringar.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Nedanstående är moment i ett implementeringsprojekt som TRV avser driva avseende vektivet för landskapsanalys. Förslaget till myndighetssamverkan avser endast A. De andra momenten finns dock endast för att visa hur TRV avser ta hand om resultatet. Behov av myndighetssamverkan kan dock finnas även i ett senare skede då så är påkallat, då "granskare" (exempelvis på LS) är en tilltänkt

målgrupp för utbildningen. Dessutom kan myndighetssamverkan under rubriken ”helpdesk” vara tänkbart/lämpligt. Detta är dock senare steg.

A. Samverkansgrupp mellan myndigheter m.fl.

- För samordning, styrning, prioritering mm, val av region/län, val av projekt
- Granskning av utfallet. Har det lett till rimliga resultat
- Föreslå förbättringar och justeringar

B. Plattform för landskap inom Trafikverket

En plattform inrättas för att hålla samman landskapsfrågan inom TrV. Plattformen ska spänna över både organisationsdelarna nationellplanering och miljö.

C. Utbildning

Trafikverket, driver en utbildning i verktygets användning

1. Regional träff för intresserade i hela regionen, 1 dag = första dagen i utbildningen.

2. De som går utbildningen fortsätter vid fler träffar.

- Upphandlare
- Utförare (planerare, konsulter, miljöspecialister m.fl.)
- Granskare (tillåtlighet)

D. Helpdesk, coaching

En stödfunktion behövs för att stötta i arbetet, där tidiga landskapsunderlag används i planering och vidare till utvald(da) projekt.

Därför behövs åtgärden

Påverkan på omgivande landskap är oundviklig vid byggande av ny infrastruktur. Denna påverkan kan bli mer eller mindre negativ och i många fall även positiv. Exempel på positiv påverkan är när en ny anläggning möjliggör åtgärder på äldre anläggningar.

För att kunna hantera landskap i nationella och regionala planer, exempelvis nationell infrastrukturplanering, behövs ett gott underlag och användarvänliga verktyg. Detta dels för att det behövs en gemensam bedömningsgrund dels för att planerandet av flera åtgärder, beroende på sin ringa storlek eller karaktär, inte kan ha en kvalificerad landskapsanalytisk kompetens knuten till sig. Verktyget ”regional landskapsanalys” finns framtaget. Det behöver testas och utvärderas i några konkreta investeringsprojekt.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Minimera ”misstag” i hanteringen av landskapsfrågor och därmed minska negativ landskapspåverkan och gynna den positiva.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Ett rikt odlingslandskap. God bebyggd miljö. Levande skogar. Levande sjöar och vattendrag. Myllrande våtmarker. Storslagen fjällmiljö. Ett rikt växt och djurliv. Nationella kulturmiljömålen.

Tidsplan för genomförande

2016-2017

Kostnadseffektiva vattenskydd

Drivansvarig myndighet och samverkande myndigheter:

Trafikverket i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, SGU (Livsmedelsverket, Naturvårdsverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och Sveriges kommuner och landsting, Länsstyrelserna.)

Det här ska vi göra

Målinriktad dialog mot en gemensam plattform kring befintlig trafikinfrastruktur och grund- och ytvattenmiljöer.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Byggande av en gemensam värdegrund och gemensamma principer kring problembild, prioriteringsgrunder och vad som ska åstadkommas. Vad som ska åstadkommas styr sedan vad som prioriteras och kan åtgärdas.

Därför behövs åtgärden

Trafikinфраstruktur påverkar grund- och ytvattenmiljöer, och målsättningen är att minska och förebygga denna till en acceptabel nivå. En vattenförekomst som påverkas av en infrastrukturanläggning påverkas ofta även av annat och för att skydda denna måste även andra störningar tacklas. Skydd av grund- och ytvatten förutsätter därför att berörda sakägare samverkar mot målet att säkra den berörda resursen och inte bara har fokus på det egna ansvaret. Ambitionsnivåer och prioriteringar bör delas mellan olika aktörer för att åstadkomma de mest kostnadseffektiva skyddsåtgärderna. Val av åtgärd får ej heller styras av vem som ytterst ska betala för de skyddsåtgärder som behöver vidtas.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Påverkan på grund- och ytvattenmiljöer som har koppling till trafikinfrastrukturens har minskat och förebyggts till en acceptabel nivå.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Levande sjöar och vattendrag och Grundvatten av god kvalitet.

Tidsplan för genomförande

2016-2017

Båtbottenfärger och miljöfarliga färgrester*Drivansvarig myndighet och samverkande myndigheter:*

Transportstyrelsen i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen, Länsstyrelsen

Det här ska vi göra

Vi ska ta fram riktlinjer/rekommendationer eller eventuellt föreskrifter om användandet av båtbottenfärger för fritidsbåtar, samt hur man kommer tillrätta med problemet med miljöfarliga färgrester som finns på båtskrov och båtuppläggningsplatser.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Vi ska etablera en arbetsgrupp som ska arbeta med frågeställningarna ovan.

Därför behövs åtgärden

Båtbottenfärger används för att minska risken för påväxt på båtbottnar, vilket kan vara ett problem då påväxten ökar båtens motstånd i vattnet och bränsleförbrukningen och avgasutsläpp ökar. Båtbotten-

färger, liksom färgrester från målning vid båtuppläggningsplatser, kan dock innebära utsläpp av giftiga ämnen till vattenmiljön och även ha negativ inverkan på människors hälsa.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Målet med åtgärden är att minska användandet och förekomsten av otillåten båtbottenfärg på fritidsbåtar, vilket leder till minskad negativ miljöpåverkan av gifter.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Giftfri miljö

Tidsplan för genomförande

2016-2018